

Przemysł

BOSZ
Polska

projekt graficzny / graphic design
Władysław Pluta

redakcja / editor
Joanna Kufakowska-Lis

korekta / proof-reading by
Bogdana Kleczkowa

tłumaczenie na język angielski / English translation by
Teresa Bałuk-Ulewiczowa

DTP
BOSZ, Maciej Haudek

przygotowanie do druku / pre-press
JML, Jacek Jutrzenka

druk / printing
Gorenjski Tisk, Kranj – Slovenja

wydawca / published by
Wydawnictwo BOSZ
Olszanica 2002
wydanie pierwsze / First Edition

ISBN
83-87730-56-4

Album powstał przy współudziale
Urzędu Miasta w Przemyślu.
This Album was made thanks to the assistance
of the City Office in Przemyśl.

Copyright by BOSZ
38-622 Olszanica 311; Biuro: 38-600 Lesko, Parkowa 5
tel. ++48 (13) 4699000, 4699010
tel. / fax ++48 (13) 4696188
e-mail: biuro@bosz.com.pl
www.bosz.com.pl

Przemyśl

Zawsze trochę mnie dziwiło, że z końca na koniec Polski – ze Szczecina do Przemyśla – jest tak daleko, jak z Warszawy do Wiednia.

W wyniku następstw drugiej wojny światowej, piastowski niegdyś Szczecin znalazł się znowu w granicach Polski, a Przemyśl przemieścił się na peryferie państwa, odcięty teraz granicą od pobliskiego Lwowa.

Miasto, położone malowniczo nad Sanem, istnieje ponad tysiąc lat, a nie było to nigdy istnienie łatwe i spokojne.

Specyficzne usytuowanie geograficzne wpłynęło na jego wielokulturowy i wielonarodowy charakter. Co najmniej od X wieku władcy Polski, Rusi i Węgieł zabiegali o włączenie Przemyśla do swojej strefy wpływów. Przez wieki, obok najliczniej reprezentowanych Polaków, Rusinów i Niemców, mieszkali tutaj również Czesi, Ormianie i Żydzi. Do dziś Przemyśl to bogactwo w różnorodności. Tu znajduje się stolica Kościoła Katolickiego Obrządku Bizantyńsko-Ukraińskiego, obok zaś wznoszą się wieże rzymskokatolickiej katedry. Miasto zajmuje strategiczną pozycję, docenianą przez

Przemyśl

It's always made me wonder that the distance across Poland, from Szczecin to Przemyśl, is as far as it is from Warsaw to Vienna. In outcome of the Second World War, the erstwhile Piastian stronghold of Szczecin again found itself within the borders of Poland, while Przemyśl moved out to the peripheries, severed off now by a frontier from nearby Lwów.

Picturesquely situated over the River San, this city has been in existence – but never an easy or peaceful existence – for over a thousand years. Since at least the 10th century, the princes of Poland, Ruthenia, and Hungary endeavoured to put Przemyśl within their sphere of influence. For centuries, alongside the largest groups living here, the Poles, Ruthenians, and Germans, there have also been Czechs, Armenians, and Jews in Przemyśl. Still today this place abounds in diversity. It is a cathedral town for the Catholic Church of the Byzantine-Ukrainian Rite; while the towers of its Roman Catholic cathedral are just next door.

This city holds a strategic position, which has been appreciated by the politicians of many a country. Hence the innumerable struggles and

polityków i wojskowych
niejednego kraju. Stąd liczne
konflikty i walki o zdobycie
tego grodu – z Turkami,
Tatarami, Szwedami,
Niemcami, Rosjanami,
Austriakami.
Wichry dziejowe przewiały
Przemyśl dość dokładnie.
Już w XVI wieku wzniesiono
obronne baszty. W wieku
XIX, za sprawą Austriaków,
miasto stało się prawdziwą
fortecą. W latach pierwszej
wojny światowej było
dwukrotnie oblegane,
zacięcie atakowane
i bohatersko bronione –
historycy porównywali
wtedy Przemyśl do Verdun.
Pozostałością po tej
militarnej historii miasta
są unikatowe w skali
europejskiej przemyskie
forty, resztki potężnego
systemu umocnień, które
jeszcze dziś można oglądać
w samym Przemyślu i jego
najbliższej okolicy. W czasie
drugiej wojny miasto
poniosło ogromne straty,
sięgające trzydziestu procent
substancji materialnej.
Teraz Przemyśl szczyci się
zrekonstruowanymi murami
i odnowionymi fasadami
domów, między innymi
przy rynku, klasztorami
i kościołami, w tym
późnogotycką katedrą
(XV wiek) z dwiema
kaplicami, pod którymi
odkryto rotundę o dwa

squabbles for the control of
this stronghold – with Turks,
Tartars, Swedes, Germans,
Russians, and Austrians.
The gales of history have
stormed through Przemyśl
pretty neatly. Defence
bastions were erected already
in the 16th century. In the
19th century, thanks to the
Austrians, the city turned into
a genuine fortress. During the
First World War it was twice
under siege, vehemently
attacked and heroically
defended – at the time
historians compared Przemyśl
to Verdun. A reminder of that
military episode in its history
are the forts of Przemyśl,
a unique phenomenon on
a European scale, the
remnants of a vast system of
fortifications which you can
still see in Przemyśl itself and
its immediate environs.
During the Second World
War the city sustained heavy
losses, amounting to 30% of
its material substance.
Today Przemyśl proudly
vaunts its reconstructed city
walls and the restored
façades of its houses,
especially in the market-place;
its monasteries and churches,
especially the Late Gothic
Cathedral (15th c.) with the
two chapels below which
a rotunda church two
hundred years older has been
discovered. All the signs are
that more discoveries will

stulecia starszą. Wszystko wskazuje na to, że odkryć będzie więcej, bo oto archeologowie odkopali resztki kościoła z X wieku, najstarszego w południowo-wschodniej Polsce. Pierwsza wzmianka o Przemyślu pojawia się w latopisie Nestora i pochodzi z 981 roku. Jan Długosz kilkakrotnie wzmiankował Przemyśl w swojej kronice. Powtórzył legendę, że miasto zostało założone w VII wieku przez księcia Przemysława, a następnie pisał już o etapie historycznym, zauważając, że w 1071 roku: „Było to miasto wówczas potężne, wielką liczbą obywateli osiadłych, w wszelką broń zaopatrzone”. Podobno już w X wieku – może to także legenda – znajdowała się tutaj kolonia kupców żydowskich. W roku 1340 Kazimierz Wielki przyłączył ziemię przemyską do Polski i wybudował murowany zamek, który, otoczony pięknym parkiem, do dziś góruje nad miastem. W 1389 roku Przemyśl otrzymał prawa miejskie, a w XVI i XVII wieku stał się jednym z najbogatszych miast kraju. Przede wszystkim jednak Przemyśl zachwyca swoją urodą. Z tarasu nad Sanem

follow, as archaeologists have just excavated the remains of a 10th-century church, the oldest in south-eastern Poland.

The oldest record of Przemyśl goes back to 981 and the letopis annals of Nestor. In the 15th century Jan Długosz devoted this city several mentions in his chronicle. He reinforced the legend that it had been founded in the 7th century by Prince Przemysław, and then went on to the recorded history. For the year 1071 he remarked that by that time it had become a mighty city with a large population and fitted out with all manner of weapons. Apparently already in the 10th century – though again this may be just a legend – there was a colony of Jewish merchants here. In 1340 Casimir the Great made Przemyśl and its province part of Poland and erected a castle in stone and brickwork. Set in its beautiful park, still today it towers over the city. In 1389 Przemyśl was granted a municipal charter, and in the 16th and 17th centuries became one of the richest cities in the land. But above all Przemyśl is remarkable for its beauty. From the terrace over the San a view stretches out over the old part of the city – which like Rome lies scattered on

rozpościera się widok na starą część miasta, na siedmiu wzgórzach jak Rzym położonego, wieże kościołów, dachy kamieniczek... Jak to zwykle ze starymi miastami bywa – najważniejsze w nich są zabytki, zresztą przeważnie także pełne uroku, przede wszystkim jednak na ogół związane z wydarzeniami dziejowymi; znana to prawda, że wrogie armie nader chętnie niszczą pałace i pomniki, kościoły, co piękniejsze kamienice. W latach pokojowych interludów odtwarza się następnie zniszczone cudowności, odbudowuje mury, rekonstruuje co się da i na co starczy pieniędzy. Kiedy teraz spaceruje się wąskimi uliczkami starej części miasta, odwiedza katedrę lub pojezuicki barokowy zespół klasztorny, dzieło Giacoma Briano i Jakuba Solariego (XVII wiek), brakuje tylko odgłosów kopyt koni ciągnących wozy i powozy, nawoływań sprzedawców na rynku, uderzeń młota w warsztatach kowalskich i bednarskich; dowodem, że tradycyjne rzemiosło w tym dużym ośrodku przemysłowym i turystycznym jeszcze przetrwało, jest czynna

seven hills – over the spires of its churches and the roofs of its houses. As usually happens with old cities, what's most important are the historical monuments, most of them so charming and associated with the events of history. It's a well-known fact that hostile armies vent their aggression on palaces, monuments, churches, and noteworthy edifices. Subsequently in the intermezzos of peace the devastated treasures are restored to their former grandeur, the walls raised again, reconstruction conducted wherever possible as much as available funds will allow. Today as one strolls through the narrow streets of the old part of Przemyśl, visiting its cathedral and the Baroque foundation of the old Jesuit church and house, the work of Giacomo Briano and Giacomo Solari (17th c.), all that is missing to complete the historic impression is the clatter of horses' hooves on the cobblestones, the bargaining yelled out by vendors in the market-place, the beating of hammers in the smithies and cooper's shops. The fact that there is still a bell-foundry working in Przemyśl – a rare phenomenon in Europe – is testimony to the survival of the traditional crafts in this

nadal ludwisarnia, prawdziwa rzadkość w Europie. Trzeba wspomnieć też o słynnych przemyskich fajkach, wyrabianych obecnie w kilkunastu firmach. Warto odwiedzić Przemyśl, przechowujący w swoich murach – obok Krakowa, Torunia i paru innych miast Polski – cenne dokumenty materialne, przekazujące nam też coś z atmosfery minionych stuleci. Tym bardziej że również w najbliższej okolicy wiele jest miejsc godnych uwagi – wspaniały pałac w Krasiczynie, w ostatnich latach pieczołowicie restaurowany, arboretum w Bolestraszcach, Kalwaria Paclawska. Można byłoby wymieniać jeszcze długo, ale najlepiej po prostu pojechać i zobaczyć. To propozycja. Przemyśl ją.

Olgierd Budrewicz

city of industry and tourism. Another curio which must be mentioned are the famous pipes of Przemyśl, which are still made in several workshops.

It's worth seeing Przemyśl, which like Cracow, Toruń, and a few other cities in Poland, preserves invaluable treasures within its walls, material evidence for the atmosphere of bygone ages. All the more so as there are several other places within its immediate vicinity – such as the splendid country mansion at Krasiczyn now thoroughly restored, the arboretum at Bolestraszyce, and the open-air calvary at Kalwaria Paclawska – that are sights worthy of the visitor's attention.

I could go on for a long time with this list, but it's best to come and see for yourself. Przemyśl is a suggestion worth looking into.

Olgierd Budrewicz